

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra Slavistiky

Zakarpatská Ukrajina – skryté poklady cestovního ruchu

Autor: Alina Rishko
Osobní číslo: P111453
Studijní program: B7310
Studijní obor: Cizí jazyk pro cestovní ruch – anglický jazyk
Cizí jazyk pro cestovní ruch – ruský jazyk
Vedoucí práce: Ing. Daniela Mikšovská Mandřáková
Oponent: Mgr. Miroslav Půža, Ph.D.

2015

Jaroměř

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická Fakulta

Akademický rok: **2014/2015**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Alina Rishko**

Osobní číslo: **P111453**

Studijní program: **B7320 Filologie**

Studijní obory: **Cizí jazyk pro cestovní ruch – anglický jazyk**

Cizí jazyk pro cestovní ruch – ruský jazyk

Název tématu: **Zakarpatská Ukrajina – skryté poklady cestovního ruchu**

Zadávací katedra: **Katedra Slavistiky**

Zásady pro vypracování:

V bakalářské práci bude popsán potenciál turistického bohatství Zakarpatské Ukrajiny, pozornost bude zaměřena na krásy téměř panenské přírody dále také na dochované tradice a lidové zvyky. Cílem práce je zmapovat turistický potenciál jako východisko pro tvorbu turistických produktů. Součástí práce budou resumé v obou studovaných jazycích.

Rozsah grafických prací:

Rozsah Pracovní zpravy:

Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Daniela Mikšovská Mand'áková**

Katedra slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **14. května 2013**

Termín odevzdání bakalářské práce: **14. Května 2015**

L.S.

Doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph. D.

děkan

dne

Mgr. Jana Kostincová, Ph. D.

vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Jaroměři

Alina Rishko

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své vedoucí bakalářské práce Ing. Daniele Mikšovské Mandákové za její spolupráci, trpělivost, cenné rady a ochotu. Poděkování také patří Ing. Ivanu Balcarovi za první čtení a kontrolu gramatické a stylistické stránky.

Anotace

RISHKO, Alina. *Zakarpatská Ukrajina – skryté poklady cestovního ruchu*. Jaroměř. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. 2015, s. Bakalářská práce.

V bakalářské práci bude popsán potenciál turistického bohatství Zakarpatské Ukrajiny, pozornost bude zaměřena na krásy téměř panenské přírody dále také na dochované tradice a lidové zvyky. Cílem práce je zmapovat turistický potenciál jako východisko pro tvorbu turistických produktů. Součástí práce budou resumé v obou studovaných jazycích.

Klíčová slova: Cestovní ruch, turismus, Zakarpatská Ukrajina, Užhorod.

Anotation

RISHKO, Alina. *Transcarpathian Ukraine- hidden treasures of tourism*. Hradec Králové. Faculty of Education University of Hradec Králové, 2015, Bachelor Degree Thesis.

In the bachelor degree thesis will be described potential of Transcarpathia's tourist wealth. Attention will be focused on the beauty of almost virgin nature as well as the preserved traditions and folkways. The main aim of this thesis is to map the tourism potential as the basis for creation of tourist products. As the part of the thesis there will be resume in both studied languages.

Key words: Tourism, Transcarpathian Ukraine, Uzhgorod

OBSAH

Úvod	9
1. Obecné informace	10
2. Přírodní potenciál oblasti	11
3. Historický a kulturní vývoj Zakarpatské Ukrajiny	12
4. Národnostní složení obyvatel Zakarpatské Ukrajiny	13
5. Náboženství, jako nedílná součást kultury Zakarpatské Ukrajiny	14
6. Specifika ekonomiky Zakarpatské Ukrajiny.....	15
7. Turismus na Zakarpatské Ukrajině.....	16
7.1. Historie turismu na Zakarpatské Ukrajině	16
7.2. Problémy turismu Zakarpatské Ukrajiny	18
8. Turistický potenciál Zakarpatské Ukrajiny	20
8.1. Přírodní atraktivity	20
8.2. Na Zakarpatskou Ukrajinu za kulturou	22
8.3. Historická Zakarpatská Ukrajina	23
9. Praktická část bakalářské práce	27
Závěr	43
Bibliografie	44
Internetové zdroje	45
Přílohy	46
Resumé	48
Fotografie	50

Úvod

Zakarpatská Ukrajina – je jedna z nejkouzelnějších částí Ukrajiny. Je to unikátní historické a geografické teritorium. Kultura Zakarpatské Ukrajiny je jedinečná, a spojuje mnoho národu a národnostních skupin. Všechny tyto aspekty vytvářejí veškeré podmínky pro rozvoj rodinného, poznávacího, ozdravovacího a ekologického turismu.

Již dnes má turismus na Zakarpatské Ukrajině jedno z nejdůležitějších postavení v ekonomickém vývoji, je ale nutné dodat, že turistická síť Zakarpatská Ukrajiny je velice nerozvinutá. V této práci se pokusím charakterizovat cestovní ruch Zakarpatské části Ukrajiny, zjistit aktuální problémy, které jsou zde s turismem spojené. V praktické části bakalářské práce bude nabídnut příklad zájezdu v jednu z oblastí Zakarpatské Ukrajiny.

1. Obecné informace

Zakarpatská oblast se nachází na jihozápadě Ukrajiny a sousedí se čtyřmi státy Evropské unie: na západě se Slovenskem a Maďarskem, na severu s Polskem a na jihu s Rumunskem. V Ukrajině Zakarpatská oblast sousedí s Ivano-Frankovskou a Lvovskou oblastmi.

Délka hranice Zakarpatského kraje stanoví 460 kilometrů. Zakarpatská Ukrajina se rozděluje na 13 rajonů s 5 oblastními městy. Rozloha oblastí je 12, 8 tisíc kilometrů (2,1 % teritoria Ukrajiny). Zakarpatská Ukrajina se prostírá mezi Karpaty a Panonskou pánvi, přímo v centru Evropy. Karpatské hory jsou jedním z nejvýznamnějších přírodních bohatství Zakarpatské Ukrajiny. 12 % z území Karpat patří mezi chráněná, jako například Karpatská biosférická rezervace, Národní přírodní park „Syněvir“ a Národní přírodní park „Stuzhycja“. Oblastním centrem Zakarpatské Ukrajiny je město Užhorod.

[Tabulka 1 Rozdělení Zakarpatské Ukrajiny na rajony](#)

№	Rajon	Administrativní centrum
1.	Berehivskij rajon	Berehove
2.	Velykobereznianskyj	Velykyj Bereznyj
3.	Vynohradivskyj	Vynohradiv
4.	Voloveckyj	Volovec
5.	Irshavskyj	Iršava
6.	Mižhirskyj	Mižhirja
7.	Mukačivskyj	Mukačevo
8.	Perečynskyj	Perečyn
9.	Rachivskyj	Rachiv
10.	Svaljavskyj	Svaljava
11.	Tjačivskyj	Tjačiv
12.	Užhorodskyj	Užhorod
13.	Chustskyj	Chust

2. Přírodní potenciál oblasti

Povrch Zakarpatské Ukrajiny lze rozdělit na horskou část (horský masiv Verchovynskij Vododilnyj, Gorgany, Svydivec, Čornohora, Polonynskij chrebet, Rachivskij masyv, Vulkaničnyj masyv) která zabírá skoro 4/5 území, a Zakarpatskou nížinu (jiný název Prytysanska nyzovyna). Ukrajinské Karpaty jsou jednou z nejvýznamnějších evropských geograficko-historických zón. Existuje několik verzí o vzniku jména Karpaty. Nejčastěji se mezi obyvateli Karpat vypráví, že v prvním století před Kristem teritorii dnešních Karpat obýval kmen, který se jmenoval Karpy nebo Karpiány. Podle dalších názorů byl tento název převzat ze starořečtiny, kde slovo „karpat“ znamenalo „hrb“.

Ukrajinské Karpaty protínají území státu od severozápadu až k jihovýchodu. Jejich délka je 240 kilometrů, šířka – 110. Zajímavostí je, že každoročně Karpaty vyrostou o 1 až 2 milimetry a velmi pomalu se sesouvají k východu. Nejvyšším vrcholem Ukrajinských Karpat a Zakarpatské Ukrajiny je hora Hoverla (2061 m). Důležitou roli při tvoření povrchu oblasti hraje největší zakarpatská řeka Tisa (je dlouhá 223 kilometrů). Na území kraje je hodně řek, říček a toků – celkově 9 429, ze kterých 9 277 jsou malé říčky, jejichž délka překračuje 10 kilometrů, 152 řeky jsou delší než 10 kilometrů a 4 řeky jsou dokonce delší než 100 kilometrů (Už, Latorycja, Boržava a Tisa).

Na rozdíl od vysokého počtu řek, jezer na Zakarpatské Ukrajině je pouze 137. Největším je jezero Syněvir, které vzniklo před 10 tisíci lety v nadmořské výšce 989 metrů a je vyhledávanou turistickou destinací. Celková plocha jezera je 7 ha. Největší hloubka byla naměřena 27 metrů, a teplota se pohybuje mezi +12° C až +18° C.

Okolo 700 minerálních pramenů Zakarpatské Ukrajiny nabízí využití vody jak pro léčebné tak i pro turistické účely. Některé z těchto pramenů mají unikátní složení vody, některé jsou dokonce složením analogické slavným kavkazským vodám jako „Borjomi“ nebo „Esentuki“.

Klima na území Zakarpatské Ukrajiny je mírně kontinentální, což znamená, že zima je zde krátká a teplá, a léto horké s malým počtem srážek. Takový druh podnebí je jednou z nedílných součástí úspěšného rozvoje turistického ruchu.

3. Historický a kulturní vývoj Zakarpatské Ukrajiny

Historie Zakarpatské Ukrajiny je nedílnou součástí historie Ukrajiny, ale ve stejnou chvíli má hodně vlastních specifik, která ovlivnila její další ekonomický, politický, ale také i etnický vývoj¹. Kvůli své poloze na jižním svahu Karpat byla vždy Zakarpatská Ukrajina spojovníkem mezi východními a západními státy¹.

První zmínka o životě lidí na území Zakarpatské Ukrajiny patří do období ranního paleolitu (přibližně 500 tisíc let př. n. l.). Kvůli útisku ze strany Římanů se thrácký kmen Karpu přesunul z údolí řek Sirety a Pruty do oblasti dnešní Zakarpatské Ukrajiny. Dle názoru mnohých historiků název Karpaty pochází právě z názvu kmene, který jako první osídlil území. Dávná minulost Zakarpatské Ukrajiny je neoddělitelně spojená s Jižními Slovany. Je archeologicky dokázáno, že již v období starověku obyvatelé oblastí dnešní Zakarpatské Ukrajiny měli vysokou úroveň materiálního a duchovního vývoje, která byla úzce spjatá s kulturou Chorvatů, Srbů a Slovinců. Toto území bylo už v 1. století n. l. jedním z hlavních center zrození a vývoje kultury Jižních Slovanů. Jedním z nejdůležitějších historických období pro Zakarpatskou Ukrajinu bylo IX. a X. století n. l., kdy tato oblast byla součástí Kyjevské Rusi, jednoho z nejmocnějších slovanských státních útvarů.

Od konce X. století vliv Jižních Slovanů opadáva a Podkarpatská Rus (tak se tehdy jmenovalo území Zakarpatské Ukrajiny) až do poloviny XX. století patřila postupně do Uherského království, Habsburské monarchie, Československa a Maďarského království. Zajímavostí ale je, že po celou dobu název území obsahoval etnonym „Rus“ nebo „Rusíni“. V roce 1939 na území vznikl nový státní útvar - Karpatská Ukrajina. Prvním prezidentem byl zvolen Avhustyn Vološyn, ale už 15. března 1939 uherská vojska obsadila území Karpatské Ukrajiny a násilně ukončila existenci tohoto státu.

V roce 1944 bylo území osvobozeno vojsky Rudé armády a Zakarpatská Ukrajina byla vyhlášena samostatným státem.

¹ БАСАРАБ, Михайло. Віктор Браสลavecь. *Закарпаття*. Ужгород, Видавництво „Спектраль“, 2006, 16 с. ISBN 966-7781-17-8

Úlohu vlády převzala Národní Rada. Jako samostatný stát Zakarpatská Ukrajina existovala pouze do července roku 1945. V tomto roce se Zakarpatská Ukrajina stala součástí Sovětského svazu. 19 srpna 1991 Ukrajina získala nezávislost a Zakarpatská Ukrajina se tak stala částí Ukrajiny.

4. Národnostní složení obyvatel Zakarpatské Ukrajiny

Podle počtu obyvatel se řadí Zakarpatská Ukrajina mezi ostatními oblastmi (Příloha A) na 19. místo. Větší část obyvatel, okolo 62,9 %, žije na vesnicích, což předurčuje úspěšný vývoj agroturistiky. Největším, nejen v Zakarpatské Ukrajině, ale v Ukrajině celkově, je Tačivskyj rajon, kde žije přibližně 13,7 % obyvatel oproti tomu nejmenším je Volovecký rajon, kde žije pouze 2,1% obyvatel. Mezi největší města Zakarpatské Ukrajiny patří: Užhorod (11 6423 ob.), Mukačevo (84 163 ob.), Chust (28 438 ob.), Berehovo (24 580 ob.).

Zakarpatská Ukrajina je mnohonárodní oblast. Hlavní a největší národnostní skupinou žijící na území oblasti jsou Ukrajinci (80,5%), druhou nejpočetnější skupinou jsou Maďaři (12,1%) dále pak Rumuni (2,6%), Rusové (2,5%), Romové (1,1%), Slováci (0,5%) a Němci (0,3%). Celkově na území Zakarpatské Ukrajiny bylo napočítáno okolo 30 národnostních skupin.

Tabulka 2 Národnostní složení obyvatelstva Zakarpatské Ukrajiny

№	Národnost	Počet obyvatel	Procento z celkového počtu
1	Ukrajinci	1010127	80,51%
2	Maďaři	151516	12,08%
3	Rumuni	32152	2,56%
4	Rusové	30993	2,47%
5	Romové	14004	1,12%
6	Slováci	5695	0,45%
7	Němci	3582	0,29%
8	Bělorusové	1540	0,12%
9	Židi	565	0,05%

10	Poláci	518	0,04%
11	Jiní	3922	0,31%
	Celkově	1254614	100%

Větší část obyvatelstva (81%) vnímá jako svůj mateřský jazyk ukrajinštinu, 12,7 - maďarštinu, 2,9- ruský jazyk a 2,6 - rumunský jazyk. Zajímavostí je, že vzdělávací instituce se snaží vyjít vstříc národnostním menšinám, takže výuka na základních školách probíhá vždy v jednom ze 4 výše uvedených jazyků, podle zaměření školy (Příloha B).

Vzhledem k poloze na hranicích byla vždy Zakarpatská Ukrajina považována za oblast s vysokou úrovní migrace obyvatel. Za dobu od roku 1994 až do roku 2009 se ze Zakarpatské Ukrajiny odstěhovalo více než 34 tisíc obyvatel. Jedním z hlavních důvodů aktivní migrace je dlouhodobý problém s nízkým počtem pracovních míst. Jak Zakarpatská Ukrajina, tak i Ukrajina celkově, je v posledních letech jedním z hlavních „dodavatelů“ pracovní síly jak do Evropské unie, tak i do Ruska. Přesný počet obyvatel Zakarpatské Ukrajiny, kteří jsou v zahraničí v důsledku pracovní migrace, zjistit nelze. Hlavním důvodem je to, že většina z nich pracuje v zahraničí nelegálně

5. Náboženství, jako nedílná součást kultury Zakarpatské Ukrajiny

Zakarpatská Ukrajina je oblastí řecko-katolické unie a také katolického vyznání. Vzhledem k etnické různorodosti oblasti jsou zde zástupci ukrajinských řecko-katolíků, římských-katolíků, zakarpatské reformátorské církve a jiní. Hlavními zástupci pravoslavné víry jsou Pravoslavná církev Kyjevského Patriarchátu a Moskevského Patriarchátu.

Podle zprávy z května 2011 na Zakarpatské Ukrajině funguje 1699 náboženských organizací 37 vyznání. Kromě výše zmíněných, „tradičních“ vyznání jsou zde také zastoupeny skupiny hinduistů, buddhistů, hnutí Hare Krišna a jiné.

Mezi hlavní náboženská centra můžeme zařadit: Bereghovo (synagoga), Mukačevo (kostel svatého Martina), Svaljava (pravoslavný kostel Narození Páně) a Užhorod

(Katedrála Povýšení svatého Kříže). Také v oblasti Zakarpatské Ukrajiny funguje okolo 60 klášterů (Mukačevskij Svjato-Mykolajivskij ženský klášter).

Tak vysoké číslo náboženských institucí dává veškeré podněty k tomu, aby se náboženský cestovní ruch stal jedním z nejatraktivnějších druhů turismu na Zakarpatské Ukrajině. Nedílnou součástí náboženského sakrálního turismu jsou také Zakarpatské dřevěné kostely, které jsou raritou nejen v Evropě, ale i v celém světě.

6. Specifika ekonomiky Zakarpatské Ukrajiny

Nejdůležitější odvětví ekonomického vývoje Zakarpatské Ukrajiny je hospodářství. Na teritoriu Zakarpatské Ukrajiny se hojně pěstují pícniny (rostlinné druhy pěstované ke krmným účelům), hroznové víno, brambory, len, žito, oves, tabák, raná zelenina, a ovoce. V chovu hospodářských zvířat je primárním chov ovcí (oblast polonin), prasat, krav, slepic, včel. Zajímavostí je, že dokonce existuje i karpatské plemeno včel.

Po mnohá staletí je nejvyhlášenější součástí zakarpatského hospodářství pěstování vinné révy. Již ve druhém století na Zakarpatské Ukrajině existovaly první vinohrady, kde se pěstovala réva na výrobu vína. V dnešní době hlavními rajony pěstování révy a výroby vína jsou Užhorodský, Mukačevský, Berehovský, Iršavský a Vynohradivský. Pěstování vinné révy začalo s příchodem maďarských kočovných kmenů. V XIII. – XV. století převážná část vinic patřila klášterům. V dalším období se pěstování vína rozšiřuje po celém území Zakarpatské Ukrajiny. Největší vinný sklep se nachází ve vesnici Bobovišče.

Mezi další typicky Zakarpatský produkt patří Zakarpatský koňak. S jeho výrobou se začalo v roce 1959 ve vesnici Velyki Lazy, kde byla vytvořena první várka koňaku, který byl uložený do dubových sudů. V roce 1961 se z obyčejného lihovaru, ve kterém byl poprvé uvařený Zakarpatský koňak, stala Zakarpatská továrna na výrobu koňaku. V roce 1962 byl poprvé uvařený dnes velice slavný koňak „Tři hvězdy“. V letech 1967-1970 se továrna stěhuje do Užhorodu, a po tomto městě přejímá i název Užhorodská továrna na výrobu koňaku. V roce 2009 byla provedena její rekonstrukce. Výroba koňaku na Zakarpatské Ukrajině má dlouhou tradici, a tento druh lihoviny je velice oblíbený nejen na Ukrajině, ale i po celém světě.

Jedním z největších problémů hospodářství a ekonomiky Zakarpatské Ukrajiny je to, že větší část zemědělské půdy se nachází v osobním vlastnictví (okolo 70%). Mezi

státní půdy se řadí horské pastviny a poloniny, jejichž rozloha je okolo 30 tisíc hektarů. Tato půda se udržuje jako pastviny pro dobytek. V posledních letech bylo zjištěno, že rozloha půdy pro hospodářské účely rapidně klesá. Půda, která byla původně určena pro hospodářství, se prodává a využívá k jiným účelům. Kvůli tomuto rozprodávání se výrazně snížila výroba zemědělských produktů ve veřejném sektoru, což způsobuje velké ekonomické ztráty a nedostatek domácího produktu nejen pro obyvatele oblasti ale také i pro turisty a návštěvníky.

7. Turismus na Zakarpatské Ukrajině

7.1. Historie turismu na Zakarpatské Ukrajině

Zájem o Zakarpatskou Ukrajinu jako turistickou destinaci byl patrný již za dob, kdy region patřil do skladu Rakousko-Uherské říše. Problémem však bylo to, že turistická síť byla neorganizovaná. Situace se výrazně zlepšila v dobách, kdy se Zakarpatská Ukrajina stála součástí Československa (1919-1939). V oblasti se začal rozvíjet jak zimní tak i letní turismus. Nejdůležitější roli ve zrození organizovaného turismu na Zakarpatské Ukrajině měl Klub československých turistů (KČST). Oddíly klubu se nacházely ve všech okresních centrech Zakarpatské Ukrajiny, a poskytovaly metodickou a praktickou pomoc všem cestujícím v organizaci individuálních a skupinových zájezdů.

Jak již bylo řečeno dříve, základ pro úspěšný a rychlý vývoj organizovaného turismu v regionu rozvinut nebyl, proto byl klub nucen úzce spolupracovat se státním lesním úřadem. Důvodem bylo to, že lesní úřad měl ve svém vlastnictví síť lesních cest, úzkokolejné dráhy, nádrže s pitnou vodou. Právě okolo nádrží se stavěli obytné chaty (pro pobyt lesníků), které mohli turisté využívat. V letním období alternativu ubytování nabízely tzv. poloniny, které poskytovaly prostor pro stanování – sloužily jako dnešní kempy.

Během 20. – 30. let XX. století se však KČST zaměřil na výstavbu turistických chat, které se stavěly na strategicky výhodných místech. Rychlý vývoj organizovaného turismu byl také podpořen masovější výstavbou hotelů, restaurací a informačních center nejen ve městech, ale také i v menších vesnicích. Největší pozornost byla věnována rozšíření sítě hotelů, což je patrné ze seznamu z roku 1939 z Užhorodu, kde v té době

fungovaly hotely jako „Koruna“ (82 lůžek), „Berčeni“ (70 lůžek), „Karpatia“ (50 lůžek), „Orient“ a „Centrál“ (40 lůžek).

Mezi nejatraktivnější turistická lákadla v oblasti patřily kulturní, historické, architektonické a přírodní památky v Užhorodě, Mukačevě, Chusti, Vynohradově, Tjačevi, Rachově a jiných oblastních a okresních městech.

Díky aktivnímu působení KČST v roce 1928 byla otevřená turistická stezka. Dlouhá byla 343 kilometrů, doplněná 22 turisticky značenými cestami, jejichž celková délka byla okolo 1000 kilometrů. V roce 1937 vlastnil klub 61 hotelů (celkově 475 lůžek), ze kterých 14 fungovalo celoročně. Kromě hotelů, ve vlastnictví klubu bylo také 17 chat, restaurace ve vesnici Nevycke, hotel v Rachově, půjčovna lodí v Chusti.

Reklamní materiály se tiskly jak pro zimní tak i pro letní sezony. Jednou za čas byly materiály vytisknuté v českém a slovenském jazycích. Výjimkou však nebyl ani anglický, francouzský nebo německý jazyk. Tištěné průvodce a seznamy turistických zajímavostí byly psané specialisty z oborů turismu, a byly vydávané nakladatelstvím „Orbis“. Zvlášť se vydávaly knihy o folkloru a literatura o náboženství a architektuře.

Přes veškerou snahu KČST se na Zakarpatské Ukrajině vyvíjely jen některé druhy turismu. Velice populárními byly jednodenní nebo dvoudenní pěší túry, výlety žáků a mládeže do blízkého okolí nebo horské výšlapy. V oblasti se začal také rozšiřovat venkovský turismus, ekologický turismus, horský turismus, turismus na poutní místa atd. Problémem však bylo, že většina turistických tras nebyla značená, což znamenalo opětovné zaučování a školení nových průvodců. Jen několik málo horských tras bylo turisticky značených, na jinou stranu v horském turismu došlo k velkému skoku. Došlo ke spojení horského a zdravotního turismu, začali se stavět lázně, začaly se pořádat ozdravovací zájezdy.

Bohužel, historické události 1938-1939 let (Mnichovská dohoda, Vídeňská arbitráž, rozpad Československa, druhá světová válka) úplně zničily širokou turistickou síť a turistické zázemí, které bylo v oblasti Zakarpatské Ukrajiny vytvořeno. V létech 1939-1944 maďarská vláda využívala balneologické lázně Zakarpatské Ukrajiny pouze k rekonvalescenci svých vojáků.

V době SSSR byl cestovní ruch Zakarpatské Ukrajiny zcela soustředěn na sanatoria, lázně a zdravotní turismus. V průběhu tohoto období vznikají lázně v okolí Poljany, Šajany, Synjaka, Holubynnoho, Nizhnoho Solotvyna, Solotvyna, Sojm a jiných měst a vesnic. Trend ozdravovacího turismu přetrvával i do 90. let.

Nové období cestovního ruchu Zakarpatské Ukrajiny se váže k otevření katedry cestovního ruchu na Užhorodské národní univerzitě (2005). Hlavním cílem otevření katedry je výchova vysoce vzdělaných profesionálů a rozbor nových turistických produktů v Zakarpatské Ukrajině. Díky úzké spolupráci katedry, vědců z oboru, podnikatelů a historiků byly vytvořené nové turistické trasy: Vojenská, Sýrová, Vínová, Gastronomická, Minerální vody, Sladké Zakarpattja, Medová atd. Byly vystavěny nové turistické objekty: v poslední době velmi populární welnes-hotely, military-hotel, bylo zajištěno rozšíření turistických akcí (festivaly vína, festivaly medu atd).

7. 2. Problémy turismu Zakarpatské Ukrajiny

I když turismus je nedílnou a jednou z nejdůležitějších součástí ekonomiky Zakarpatské Ukrajiny, je zde pořád vysoké číslo problémů, které zpomalují narůst zahraničních a domácích návštěvníků. Prvním a jedním z nejdůležitějších problémů je nízký počet kvalifikovaných specialistů. Sice již byl udělán první krok k vyřešení této situace (otevření katedry cestovního ruchu v Národní Užhorodské univerzitě), pravdou však je, že většina studentů vidí jako perspektivnější práci v zahraničí. Dalším problémem, který se však netýká jen Zakarpatské Ukrajiny ale celého státu, je chybějící a nízko rozpracována státní politika cestovního ruchu. Mezi další problémy turismu Zakarpatské Ukrajiny patří:

- nízká úroveň stavu pozemních komunikací, chybějící elektrifikace některých částí území (převážně vesnice v Karpatech), nízké mobilní pokrytí
- chybějící specialisté v oblasti cestovního ruchu a pouze jedná vzdělávací instituce zaměřená na cestovní ruch
- málo rozvinuta infrastruktura služeb
- chybějící zákony zaměřené na zmapování míst, které nabízí své služby v cestovním ruchu

Přes všechny problémy, které již dlouhá léta přetrvávají v cestovním ruchu Zakarpatské Ukrajiny, v posledních letech statistiky ukazují patrné zlepšení. Od roku

2009 se číslo návštěvníků Zakarpatské Ukrajiny zvedlo skoro o 70 %. Pozoruje se také jistý nárůst výstavby lázebních komplexů jako „Теплиця“, „Термал-Стар“, „Карпатія“, „Кавелле Полjana“, „Сузирja“, „Боржава“, „Хирська Тися“ a „Синjak“, a také hotelových komplexů jako „Reikartz Karpaty“, „Renesans“, „Červona Ruta“, „Boholvar“, „Vojevodyno“, „Vodohraj“, „Kontynent“ a další².

Hlavní cíle, na které by se měla vláda Zakarpatské Ukrajiny zaměřit:

- vytvoření příznivých podmínek pro finanční investice partnerů do cestovního ruchu
- zajištění rozvoje cestovního ruchu ve vzdálených částech Zakarpatské Ukrajiny
- vytvoření nových pracovních míst v oblasti cestovního ruchu
- zavedení vypracovaného systému výstavby hotelových komplexů, restaurací atd.

² КОБАЛЬ, Йосип. *Ужгород відомий та невідомий*. Львів, Світ, 2008, 196 с. ISBN 978-966-603-555-7

8. Turistický potenciál Zakarpatské Ukrajiny

8.1. Přírodní atraktivity

Dolyna narcysiv

„Dolynu narcysiv“ (lze přeložit jako „Údolí narcisek“) najdeme v západní části Zakarpatské Ukrajiny v Chustsko-Solotvynsjkem údolí, u řeky Tisa³. Jedná se o chráněné území, jehož rozloha je 257 ha. Na teritoriu chráněného území protéká říčka Chustecj a jsou zde také vybudovány umělé kanály (jako zavlažovací systém). Klima je zde teplé a suché. Jedná se vlastně o unikátní botanický objekt. Je to místo, kde se ochraňuje největší množství narcisů *Narcissus angustifolius* na jednom místě. Tento druh narcisů je rozšířený v Alpách, na Balkánu a v Karpatech. Zajímavostí je, že tento unikat je dílem přírody.

V „Dolyni narcysiv“ roste okolo 400 druhů rostlin. Vyskytují se zde tak vzácné druhy rostlin jako *Achillea salicipholia* (řebříček chrupavčitý), *Dactylorhiza fuschii* (prstenec chladnomilný), *D. majalis* (prstenec májový), *Erythronium dens-canis* (kandík psí zub), *Gentiana pneumonanthe* a další (hořec hořepník).

Hora Hoverla

Hoverla – nejvyšší hora Ukrajinských Karpat, vysoká je 2061 m. Tato hora se nachází v Rachovském kraji. Na povrchu Hoverly jsou louky alpského typu. U úpatí hory se nachází vodopád řeky Prut. Hoverla se nachází na území Karpatského národního parku. Vyskytují se zde ohrožené druhy zvířat, jako hraboš sněžný a pěvuška podhorní. Typickými obyvateli Hoverly jsou datlík tříprstý, králíček obecný, medvěd a rys.

Hoverla nabízí možnost poznání krásné přírody Zakarpatské Ukrajiny a způsob života na Zakarpatských vesničkách.

³ *Закарпаттячко* [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z <http://zakarpattyachko.com.ua/7chudes/dolynanarcysi>

Solné jeskyně a slané jezero Solotvyno

Solotvyno je vlastně hraničním přechodem mezi Ukrajinou a Rumunskem (přechod „Siget Marmarijecj“)⁴, proto je vesnice v podstatě bilingvální.

Mezi turistické atraktivity Solotvyna patří muzeum, které je věnováno horníkům ze slaných dolů. A sůl je hlavním pokladem Solotvyna. Již od dávné historie se v okolí Solotvyna těžila sůl. Od XIII. století až do roku 1945 se Solotvyno skládalo ze dvou menších vesniček Slatiny a Slatinských Dolů. Zajímavostí je to, že na území dnešní vesnice našli archeologové mince pocházející z Říma. Tyto nálezy jsou přímým důkazem toho, že území dnešní Zakarpatské Ukrajiny sousedilo s Římskou říší.

Solotvyno se využívá hlavně jako destinace vhodná pro zdravotní turismus. Solné šachty, které se využívaly pro těžbu soli, dnes slouží jako léčebné jeskyně. Dokonce zde funguje i hotel. Jednoduše nastoupíte do výtahu, a můžete strávit celou noc v solné šachtě, v pěkně zařízeném pokojí. Zvláštností bude jen to, že jste pod zemí a že vše okolo Vás je ze soli.

Další turistickou atraktivitou je slané jezero. Obsah soli ve vodě je dokonce vyšší než obsah soli v Mrtvém moři. Pro návštěvníky je zde možnost ubytování v chatkách, kempu nebo po domluvě u místních obyvatel. Solotvyno nabízí nejen možnost prospět svému zdraví, ale také možnost poznat rumunskou kulturu a kuchyni (například rumunské jídlo tokan/mamalyha – kukuřičná kaše se škvarky a cibulkou).

Národní přírodní park „Začarovanyj kraj“ (lze překládat jako „Začarovaná země“)

Tento národní park se nachází v Iršavském rajonu. Park patří mezi novější, byl založený v roce 2009 a byl vytvořen pro udržení a záchranu přírody západní Zakarpatské Ukrajiny. Celková rozloha parku je 6101 ha. Park nabízí i edukativní programy pro školy a skupiny dětí.

⁴ *Імсу-Закарпаття* [online]. 2013 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://imsu-zakarpatja.com/mista-i-sela-zakarpatskoi-oblasti/tjachivskyj-rajon/solotvyna.html>

8.2. Na Zakarpatskou Ukrajinu za kulturou

Festival „Šypit“

„Šypit“ je každoroční neformální a nekomerční festival, který probíhá poblíž vesničky Pylypecj. Návštěvníci se mohou také zastavit u stejnojmenného vodopádu Šypit. Vodopád se nachází na hoře Velykyj Verch (1598 m), a začíná v malém potůčku Plošanka. Výška vodopádu je 14 metrů. Každoročně k vodopádu přijde hodně turistů nejen ze Zakarpatské Ukrajiny, ale i mnoho návštěvníků z celé Evropy.

Jak již bylo řečeno, stejnojmenný festival „Šypit“ se koná každoročně. První ročník festivalu proběhl v roce 1993. Přesné datum festivalu stanovené není, ale většinou začíná 1 července a trvá 5 dní. Poslední den festivalu (6. července) probíhají oslavy svátku Ivana Kupala (ukrajinský lidový svátek na oslavu slunovratu).

Původně byl festival zaměřený hlavně na subkulturu hippie. Za zakladatele festivalu se považují nejvýraznější zástupce subkultury hippie v Užhorodě Charlie a Šara⁵. Původní hippie zaměření se postupem času vytratilo a dnes již není festival nijak konkrétně zaměřen. Zajímavostí je, že tento festival se stal hlavním tématem knihy „Trochy pitjmy“ (lze překládat jako „Trochu tmy“) ukrajinského autora Ljubka Dereša.

Festival „Červené víno“

Jedná se o festival v Mukačevě. Festival se koná 14. ledna, kdy se poprvé otevírají sudy s mladým vínem. Trvá tři dny, a probíhá na hlavním náměstí města. Po celé tři dny se můžou zákazníci zúčastnit degustace zakarpatských vín, ochutnat domácí vína a něco z ukrajinské kuchyně. Festival je velmi oblíbený jak u obyvatel Ukrajiny, tak i u zahraničních návštěvníků

Mezinárodní festival divadel „Etno-Dia-Sfera“

Je to festival, který se zaměřuje na divadelní tvorbu. Zvláštností je, že se festival zaměřuje na divadelní tvorbu národnostních menšin. Festival se koná v Mukačevě a

⁵ ШИПИТ - КРАЇНА, ДЕ НОЧУЄ СОЛЦЕ [online]. 2012 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z : <http://vk.com/shipot>

každoročně se zde představují maďarské, ruské, židovské, polské, romské, německé a běloruské divadelní skupiny.

Festival sakury ve městě Užhorodě

Festival sakury v Užhorodě je relativně mladý a nový festival. Koná se každý rok na konci května, v době kdy kvete sakura. Ve stejnou dobu ve městě začíná kvést i magnolie, což je krásná podívaná nejen pro milovníky přírody. Organizaci festivalu se většinou zabývají studenti Užhorodské národní univerzity (UŽNU). Během tří dnů festivalu se může návštěvník zúčastnit mnoha flashmobu (*„je blesková zábavná akce, při níž se náhle vyskytne vícero lidí v předem určený čas na předem určeném místě spojených jistou společnou myšlenku (stejné oblečení, chování apod.)*⁶), výstav apod. Zakončením festivalu je výběr Krále Sakury. Ten potom kreslí s dětmi na Teatralnij Pločši velkou květinu sakury.

8.3. Historická Zakarpatská Ukrajina

Dřevěné kostely na Zakarpatské Ukrajině

Historie vzniku

Přesné období výstavby dřevěných chrámu na území Ukrajiny a také Zakarpatské Ukrajiny není přesně datováno.

Nejpravděpodobněji tyto stavby existovaly již v období před křesťanstvím, jako pohanské svatyně v Karpatech. Místní mistři zpracovávali dřevo stromů jedlí a tento materiál používali na stavbu domu a chrámu.

Existují také názory, že pro pohanské kněze sloužily tyto chrámy také jako observatoř. To je také jeden z důvodů, proč se tyto chrámy stavěly na nejvyšším místě ve městě/ vesnici.

První zmínka o dřevěném typu sakrální stavby v Ukrajině pochází z roku 944. V dohodě mezi knížetem Igorem a Byzantskou říší se popisuje dřevěný chrám Svatého Ilji, který se měl údajně nacházet v oblasti Kyjevského Podolí. Tento chrám však nebyl

⁶ *Flash mob* [online]. 2015 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Flash_mob

dochován, proto za nejstarší dřevěnou stavbu se považuje dřevěný kostel Svatého Mikuláše v Sereďním Vodjanym (1428), a stejnojmenný kostel, který se nachází v Kolodnym (Tyačivský rajon, Zakarpatská Urkajina).

Na počátku XX. století výstavba dřevěných kostelů byla pozastavená, a to z důvodu okupace Ukrajiny bolševickými vojsky. Pravdou ale je, že pár kostelů bylo přece jen postaveno. Mezi nejvýraznější příklady lze zařadit Trojický kostel v Chopovichi, který byl postaven v roce 1924, nebo kostel Paraskevého Pátku v Marakivci (1922).

Po roce 1991, kdy Ukrajina získala nezávislost, stavba dřevěných sakrálních budov pokračovala dál, a to na celém území Ukrajiny. Výstavba se prováděla podle původních zvyku, a dokonce větší část kostelů vznikla jako replika předešlých, zničených chrámů.

V dnešních dnech je naplánováno vytvoření velkého komplexu sakrální dřevěné architektury v Ternopolu, kam budou následně také přesunuté některé, již vystavěné kostely. Na Ukrajině existuje hodně typu sakrálních dřevěných kostelů, nejzajímavější jsou: podolský typ, lemківský typ a bukovinský typ. Všechny názvy jsou odvozené od místa, kde byly tyto kostely vystavěny.

Podolský typ

Podolí je historický kraj na východě Evropy a pro toto území byly typické kostely se třemi špicemi, kdy prostřední byla nejvyšší. Tvar takového kostela připomínal kříž. Od věží až do poloviny stěn byla strmá šindelová střech. Právě ona šindelová střecha, která byla vždy natřená červenou barvou, byla jedním z nejtypičtějších znaků podolského typu kostelů. Další nedílnou součástí tohoto typu staveb byl vysoký dřevěný plot, který odděloval kostelní dvůr. Na dvoře byly vždy vysázené stromy lípy. Naproti hlavnímu portálu kostela se nacházela zvonice, taktéž potažená šindelem, ve které byli umístěny zvony. Součástí kostelního komplexu byl vždy hřbitov. Zajímavostí je, že na protější straně ulice, kde se nacházel kostel, byla vždy buď krčma, nebo hostinec.

Lemківskyj typ kostela

S takovým typem kostelů se setkáváme na území Lemківshiny. Je to ukrajinské etnické teritorium, které obývala etnografická skupina nazývána lemky. Lemківshina se

nachází v Karpatech mezi řekami Sajan a Poprad (dnes území Polska), a severozápadně od řeky Už (Zakarpatská Ukrajina) a až k řece Poprad (území Slovenska). Kostely lemků měly tvar tří spojených obdélníků. Vlivy pozdějšího baroka změnily tvar kostela na osmiúhelník. Nejtypičtějším prvkem lemkivského kostela bylo to, že babinec (jako babinec se označuje předsíň pravoslavného nebo řeckokatolického chrámu, která byla původně určena pro ženy) byl změněn na věž. Hlavním materiálem, ze kterého se stavěly kostely na Lemkivštině byli smrk a borovice.

Dřevěné kostely Bukoviny

Bukovina je území, které je dnes rozděleno mezi Rumunsko a Ukrajinu. Nachází se mezi řekou Dnipro a Karpaty. Hlavním městem území jsou Černovice. Většina dřevěných kostelů, která byla na tomto území postavená, pochází z období nájezdů osmanských vojsk. Bukovinské dřevěné kostely vypadaly jako obyčejné chaty (tak Ukrajinci nazývají domy na vesnicích). Důvodem bylo to, že osmanští vojáci, kteří vyznávali muslimskou víru, zakázali výstavbu klasických kostelů.

Mukačevskij Svjato-Mykolajivskij ženský klášter

Tento klášter se nachází v Mukačevě na Černečij hoře. Klášter patří mezi nejdůležitější a nejslavnější sakrální stavby v Mukačevě. Budova byla postavena v XI. století z nařízení následníků knížete Jaroslava Mudrého. Těmito následníky byly Jaroslavova dcera Anastasija a její muž, maďarský král Andrij I. Tento klášter je jednou z nejoblíbenějších a nejvyhledávanějších sakrálních památek na Zakarpatské Ukrajině.

Soukromé muzeum „Sriberna zemlja“ (lze překládat jako „Stříbrná země“)

„Sriberna Zemlja“ je příkladem toho, jak nadšení jednoho člověka může překonat počáteční problémy. Toto soukromé muzeum se nachází ve vesnici Hrušovo v Tjačivském rajonu. Ve třech muzejních místnostech je velmi mnoho exponátů. Mezi nejdůležitější z nich patří např. Evangelium a dalších 65 písemností s náboženskou tematikou, které pochází z XVIII. století. Mezi další důležité exponáty patří první ukrajinské hřivny a okolo 200 lidových krojů. Výstava je rozdělená do 12 tematických okruhů.

V muzeu je také představená výstava obrazů ukrajinského malíře Tehzy V.V. Zajímavostí je, že Tehza je majitelem tohoto muzea.

9. Praktická část bakalářské práce

Zájezd „Užhorod- město tisíce tváří“ (součástí je také výlet do Syněvirské poljany)

Trvání: 4 dny / 3 noci

Ubytování: Hotel „Inturyst Zakarpattja“

Cílová skupina: Tento zájezd nabízí návštěvníkům možnost poznat hlavní oblastní město Zakarpatské Ukrajiny a Národní park „Syněvir“ nejen z historického hlediska. Během tohoto zájezdu budou mít návštěvníci možnost poznat i ukrajinskou kulturu a kuchyni. Proto je tento zájezd vhodný pro skupinu aktivních 10 až 14 lidí.

Město Užhorod

Město Užhorod je administrativním centrem Zakarpatské oblasti, které se nachází na hranicích se Slovenskem. Od hlavního města Ukrajiny Kyjeva je Užhorod vzdálený 785 km. První zmínka o městu pochází z roku 1154 z dokumentů andaluského cestovatele Al-Idrísí. Podle všech dostupných záznamů od začátku své existence a až do konce první světové války mělo město název Ungvar. Co přesně znamenal, není do dnes přesně objasněno. Říká se, že slovo „var“ znamená v maďarštině „pevnost“ nebo „hrad“. Co se týče slova „ung“ znamená například „jih“ nebo „rychlý“.

První lidé se usadily v okolí dnešního Užhorodu již před 100 000 lety. V průběhu mnohá staletí na území dnešního města žilo hodně národu a kmenů: Hunové, Avaři, Burgundy, Keltové, Sarmati. Za zakladatele města jsou považováni Bílí Chorvaty (druhá polovina prvního století). Toto osídlení se jmenovalo Ongvar, Ungvar nebo Gungvar. V IX. století se z malého osídlení stalo hlavní město slovanského knížectví, které bylo pod vedením knížete Laborcja. V roce 894 maďarské kmeny pod vedením bojovníka Arpad obsadili osídlení a po dobu 4 dnů nepřestávaly s útokem. Nakonec se kníže Laborec musel vzdát a město bylo úplně vypáleno. Pár let po požáru bylo město zase obnoveno. V roce 1086 kumánské vojsko napadlo město, ale útok byl odrážen.

V roce 1318 město přešlo do vlastnictví italských bratří Drugetu, kteří město vlastnili dalších 360 let.

V roce 1707 se stal Užhorod místem pobytu vůdce maďarské války Ference II. Rakoci. V tuto dobu, v XVIII. století, bylo město proslaveno svými trhy. Sjížděli se sem obchodníci ze Slovenska, Německa, Maďarská, Moldávie, Polska, Řecka a Ruska. V průběhu tohoto období se začínají ve městě stavět vinné sklípky, a začíná se obydlovat levý břeh řeky Už. Jak již bylo řečeno dříve, až do XIX. století levý břeh byl obýván hlavně místní chudinou. V XIX. století začíná ekonomický vzestup města, otevírají se továrny. Během této doby se zvětšuje hlavní náměstí města. V roce 1837 bylo ve městě Užhorod už 36 ulic.

V roce 1849, po utlačení maďarské revoluce ruskými vojsky, se stál Užhorod centrem Ruského okruhu (nová územní jednotka v Rakouském království) ale již po roce, byl Ruský okruh zlikvidovaný. Zajímavostí je, že v roce 1853 byla ve městě otevřena první ukrajinská tiskárna. V tomto období se ve městě otevírají nové a nové továrny, vzrůstá ekonomika.

12. ledna 1919 čeští legionáři zabrali pravý břeh města. Levý břeh zůstal pod vedením Maďarska. Ale už 10. září 1919 se Zakarpatská Ukrajina stala oficiálně součástí Československa. Přesně v tomto období bylo město architektonicky sjednoceno.

2. listopadu 1938 po Vídeňském kongresu je Užhorod vrácen zpět Maďarsku. V roce 1941 Maďarsko, a tedy i Zakarpatská Ukrajina, vstoupili do druhé světové války. Do roku 1944 se boje přesunuly i k Užhorodu. Následkem nebylo velké zničení města, ale spíše došlo k velkým změnám po etnické stránce obyvatelstva. 27. října 1944 bylo město osvobozeno.

V letech 1945- 1991 zažil Užhorod vizuální změnu. Na předměstích byla vystavěná sídliště a otevíraly se nové továrny a fabriky.

Tabulka 3 Národnostní složení v Užhorodě

	1930	1959	1989	2000
Ukrajinci	24,7	50,2	69,8	77,8
Rusové	X	17,3	14,9	9,6
Maďaři	17,8	12,2	7,9	6,9
Češi a Slováci	31,9	12,0	3,3	2,2

Romové	0,1	1,0	1,7	1,5
Židi	23,1	3,8	0,8	0,2

Užhorodský zámek

Historie zámku

Užhorodský zámek je jednou z nejstarších a nejcennějších historických a architektonických staveb v Užhorodě. Nachází se na tzv. Zámkové hoře, kde původně stávala dřevěná pevnost. První zmínka o zámku pochází z IX. století. Dřevěná stavba se skládala z tvrze a oplocení. V této době se pod Zámkovou horou rozprostírala vesnice Bílých Chorvatů, jejichž knížetem byl kníže Laborec⁷. O dřevěné pevnosti a knížeti Laborci se také zmiňuje autor kroniky „Gest hunharorum“ a kronikář Nestor ve své kronice z roku 898.

První útok na tvrz byl osudový. Když početná maďarská kočovná vojska obsadila Užhorod, kníže se snažil uniknout do své vzdálené pevnosti – Zemplyna. Během svého úniku byl však Maďary chycen a oběšen nedaleko řeky Sviržavy. Řeka byla později přejmenovaná na jeho počest - Laborec. V této bitvě však ztratily vůdce i Maďaři. Jejich kníže Almoš byl zabit a následně pohřben v tvrzi Zemplyna, kterou také vybojovaly vojska Maďarů. Zajímavostí je, že Almošův hrob, bohatě ozdobený zlatem, potom objevili českoslovenští archeologové.

Na konci X. - začátku XI. století, kdy větší část Zakarpatské Ukrajiny patřila pod Maďarské království, na místě dřevěné tvrze byl vybudovaný kamenný hrad, který se následně stal administrativním centrem království. Stavba zámku byla natolik promyšlená a nedobytná, že v roce 1086 v dobu nájezdu Polovecke hordy, zámek zůstal netknutý. V roce 1241 však zámek byl úplně zničen po útoku tataro-mongolského vojska. V roce 1312 italsí bratři Drugetové pomohli králi Karlu Robertovi, z nové dynastie Anžu, uklidnit povstání nadžupana Petra Peteni. Jako poděkování, král Karl Robert daroval Filipovi Drugetovi Užhorodský zámek. Dalších 350 let byl zámek ve vlastnictví rodu Drugetů. Během této doby byl zámek rekonstruován (konec XVI. století). Hlavním

⁷ КОБАЛЬ, Йосип. *Ужгород відомий та невідомий*. Львів, Світ, 2008, 196 с. ISBN 978-966-603-555-7

důvodem bylo posílení obranných schopností – byly zesíleny zdi, na každém rohu zámku byl vystavený bastion (vysoký buď 10, nebo 15 metrů), okolo zámku byl vykopán výkop, hluboký 8 až 10 metrů.

Zajímavou částí historie je období války o osvobození (1703-1711), kdy ukrajinští povstalci pod vedením Ference Rakociho II. vybojovali Užhorodský zámek zpět od maďarské šlechty a jezuitů, kteří se v zámku schovávali. Stalo se tak v roce 1704, ale již v roce 1711 byl zámek předán Rakouské koruně. V tuto dobu byly ze zámku odvezeny všechny obrazy, nábytek, sbírka drahého nádobí a zbraně. Zámek začíná upadat a v roce 1728 třetí patro zámku, které nikdy nebylo obnoveno, bylo zničeno rozsáhlým požárem. V roce 1775 Marie Terezie předala zámek pod vlastnictvím Mukačevské Řeckokatolické diecéze pro vybudování zde teologické akademie

Ve stejném roce byla v zámku provedená menší rekonstrukce a byl zbouraný rytířský sál. Až v roce 1945 diecéze zámek opustila a přenechala tuto budovu Zakarpatskému historickému muzeu, který je v budově dodnes.

Stavba zámku

Užhorodský zámek je jednou z nejdůležitějších součástí komplexu Zakarpatského historického muzea, který byl otevřený 20. června 1945. Pro umístění všech expozic bylo Zakarpatskému historickému muzeu poskytnuto 17 budov. V roce 1947 bylo muzeum přesunuto do budovy Užhorodského zámku, kde sídlí do dnes. První výstava byla otevřena v roce 1948. V dnešní době se v prvním poschodí budovy muzea nachází přírodní expozice, která seznamuje návštěvníky s bohatou Zakarpatskou florou a faunou. Druhé patro muzea je věnováno historii území a vývoji náboženství. Jeden ze sálů je věnován zakarpatskému výtvarnému umění XVIII. – XX. století. V západní části zámku byla 12. března 2000 roku otevřená nejnovější výstava, která se jmenuje „Zakarpatská Ukrajina mezi dvěma světovými válkami“. Pro návštěvníky zámku je však nejoblíbenější expozice zbrani XVI. – počátku XX. století.

Již po dobu 300 let, nad řekou Už na velkém kopci se nachází Užhorodský zámek. Je to kamenná budova, která je po obvodu oddělena od vnějšího okolí vysokou kamennou zdí. Tloušťka takové zdi je od 10 do 15 metrů. V každém koutě zdi, se

nacházejí 15 metrové bastiony. Před zámekem je velký, 15 metrů hluboký příkop, který byl během válečných nepokojů naplňován vodou. Kvůli příkopu byl zde také padací most.

Za hlavní branou, na velkém zámkovém dvoře se nachází třípatrová, čtyřúhelníková budova zámku Druhetů. V každém koutě budovy je kulata věž. Také, součástí zámku Druhetů je vnitřní dvorek (25m X 25m), který byl využíván pro hospodářské účely. Na dvorku se také nachází čtyřicetimetrová studna, která byla hlavním zásobníkem pitné vody pro celý zámecký areál.

Sochy na nádvoří zámku

Herakles

První věc, kterou uvidí návštěvník, když vejde do hlavní brány zámku, je velká litá železná socha. Socha vyobrazuje jednoho z nejslavnějších starořeckých postav Herakla. Socha byla vytvořená v roce 1842 v Užhorodě a vyobrazuje vítězství syna boha Dia a bohyně Alkemy nad vícehlavým vodním hadem – lerneyskou hydrou⁸. Dle pověstí tato příšera žila v hnízdě v zátoce u řeky Amimon, blízko řeckého města Agrosa. Po dlouhá léta had strašil obyvatelé města a okolí a zabíjel je svým jedovatým dechem. Herakles dostal za úkol zabít tuto příšeru, a s pomocí svého věrného pomocníka Iolaje hada přemohl. Tělo příšery bylo zakopané a na vrch byla přesunuta skála. Socha byla na zámkové nádvoří přestěhovaná z vesnice Užok, kde kdysi bývaly balneologické lázně.

Hermes

Nedaleko od Herakla se nachází ještě jedna socha (litá z železa). Je to také postava z řecké mytologie a vyobrazuje posla bohů, patrona cestovatelů, obchodníků, průvodce do světa mrtvých – Hermese. Železná socha byla nejspíše vytvořená v kdysi slavné slévárně Fridišijevsjka, poblíž Mukačeva. Socha vyobrazuje mladého sedícího muže. V hlavě sochy je otvor, ze kterého kdysi plápolal ohýnek. Je to spojeno s tím, že to byl Hermes, kdo naučil bohy na Olympu zapalovat oheň. Zajímavostí je, že zakarpatští dělníci pracující ve slévárně podle všeho velice dobře znali řeckou mytologii.

⁸ КОБАЛЬ, Йосип. *Ужгород відомий та невідомий*. Львів, Світ, 2008, 196 с. ISBN 978-966-603-555-7

Turul

Poslední sochou, která se nachází na zámeckém nádvoří, je bronzová socha dravého ptáka, který se připravuje vzlétnout. V zobáku měl kdysi tento pták šavli, ze které zbyl jen úlomek. Jedná se o turula (sokola), mytického ptáka, který je známý z doby Skrythie. Tento pták byl nejoblíbenějším loveckým ptákem a dokonce byl vyobrazen na znaku samotného Atily.

Vnitřní výzdoba zámku

Vnitřní výzdoba zámku pochází z roku 1968, kdy se zde provedla poslední rekonstrukce. Na zdech zámku jsou malby, s biblickými motivy. Ve východní části zámkového nádvoří se nacházejí zbytky základů kostela Svatého Jurije, který pochází z roku 1248. Tento kostel sloužil jako hrobka rodu Drugetů, ale bohužel byl zničen během ničivého požáru (1728), o kterém se již mluvilo dříve.

V zámku se nachází okolo 40 místností. Největším pokojem zámku je tzv. Rytířský sál, který se nachází ve druhém poschodí. Tento sál byl potom změněn na modlitebnu, která byla v roce 1857 vyzdobena malbami autora Ferdinanda Vydry. Ve stejnou dobu vedlejší pokoje zámku byly vyzdobené plastikou a obrazy a lístkovým zlatem.

Pověst spojená se zámekem

Pověst o Bílé Slečně

V XVII. století majitelem zámku byl statečný kapitán Druget, který měl nádhernou dceru. Pověst o její kráse se rozletěla po celém okolí⁹. Když polská vojska se rozhodla dobýt Užhorod a Užhorodský zámek, vymyslely lstivý plán. Do Užhorodu poslali jednoho ze svých vůdců, který se pod utajením seznámil s dcerou Drugeta. Mladá žena se hned zamilovala do pohledného vojáka (o kterém ovšem netušila, že je voják) a hned mu vyzradila všechna tajemství spojená se zámekem. Když se otec dozvěděl o tom,

⁹ *Україна Incognita*, ЗУБАЧ, Василь. *Привиди Ужгородського замку* [online] 1996 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://incognita.day.kiev.ua/pruvudu-zamky.html>

co jeho dcera provedla, přikázal mladou slečnu zaživa zazdít do jedné ze stěn zámku. Povídá se, že během bouřek je v zámku slyšet nářek a pláč mladé ženy. Lidé žijící v okolí zámku vypráví, že občas vidí mladou dívku v bílých šatech, která stojí u hlavní brány zámku, pláče a volá svou lásku. Zda je tato legenda pravdivá či nikoli, to již dnes nikdo neví. Pravdou ale je, že ve středověku lidé věřily, že nedobytnost zámku zajistí zazdění dítěte nebo dospělého do jedné ze stěn konkrétního zámku.

Zakarpatský oblastní historický muzeum

Muzeum a Užhorodský zámek tvoří jedinečný komplex, spojený s historií, kulturou a zvyky obyvatel Zakarpatské Ukrajiny. Muzeum se nachází, stejně jako zámek, na Zámkové hoře. Historický komplex byl otevřen v červnu 1945. Expozice se skládá z více než 110 tisíc exponátů, které seznámí návštěvníka s bohatou historií a kulturou Zakarpatské Ukrajiny. Expozice jsou tematicky rozdělené do okruhu:

1. Expozice lidového umění s velice bohatou sbírkou hudebních nástrojů
2. Expozice sakrální kultury a historie náboženství na Zakarpatské Ukrajině
3. Expozice zajímavých minerálů, herbářů a vycpaných zvířat
4. Etnografické fondy, součástí je více než 2 000 národních krojů
5. Jedna z největších expozic bronzových předmětů (více než 3 000; pocházejí z XIII. – XII. století př. n. l.)
6. Bohatá numizmatická expozice
7. Expozice zbraní XIV. – XX. století

Zakarpatské muzeum lidové architektury a života

Poslední součástí historického komplexu na Zámkové hoře je Muzeum lidové architektury a života. Tento muzeum byl otevřeno 27. června 1970, a byl jedním z prvních svého druhu na Ukrajině. Expozice muzea je totiž naplánovaná přesně jako geografická mapa Zakarpatského regionu. Ze západu na východ jsou domy a usedlosti typické pro každou část a etnografickou skupinu Zakarpatské Ukrajiny. V muzeu se nachází 7 usedlostí, 6 domů, dřevěný kostel, zvonice, stará vesnická škola, historická kovárna, mlýn a krčma.

Katedrála Povýšení svatého Kříže

Jedná se o nejdůležitější řeckokatolický chrám ve městě a residenci Mukačevského biskupství. Stavba chrámu byla zahájena v roce 1640, a již v roce 1644 byla stavba skoro dokončena. Události, která však ukončení stavby přerušila, byla válka mezi Transylvánií a Rakouskem. Chrám byl poškozen a následné opravy a dokončení stavby proběhly až v roce 1646. Budova sloužila jako jezuitský klášter až do 1. května 1770, kdy hlavní vikář Andrij Bačynjskyj (1732 - 1809) během audience u Marie Terezie požádal o osamostatnění ukrajinské řeckokatolické církve. Oficiální osamostatnění se konalo 19. září 1772. V roce 1775 byla k chrámu přistavěna kaple Nanebevzetí Panny Marie. 15. října 1780 byl chrám vysvěcený (na počest této události byla nad portálem namontovaná plaketa s nápisem v latině). O malby v chrámu se postaral malíř Ferdinand Vydra (1815 – 1879) jehož nejvýznamnějším dílem je stropní malba „Vozvydženja Česnoho Chresta Hospodnja“ neboli „Povýšení svatého Kříže“. Z doby XVIII. století se na zdech chrámu uchovaly fragmenty původní malby.

Nové úpravy chrámu provedl architekt Luka Fabri. Výzdoba chrámu byla provedena v neoklasicistním stylu v kombinaci s novobarokními trendy. V tomto stylu se chrám uchoval dodnes. Před vstupem byl postaven menší portál se čtyřmi korintskými sloupy. K portálu vedou schody z červeného mramoru. Práce byly dokončené v roce 1877 a následující rok na jednu z věží byly přidáné kostelní hodiny. Obě věže jsou třístupňové, osmihranné. V levé věži se nachází zvon „Ivan“ vážící 1 tunu, v pravé zvon vážící 3 tuny.

V roce 1903 byly provedené nutné opravy, byla vyměněna střecha a také byla zrekonstruovaná i kaplička (1927). Malby v kapličce vytvořil ukrajinský malíř Josyp Bokšaj.

V době výstavby chrámu v jeho sklepeních pohřbívaly Mukačevských vládců Andrija Bačynjskoho (1732 – 1809), Olexija Povčija (???? – 1831). Posledním zde pohřbeným byl Mukačevský biskup Teodor Romža (1911 – 1947), kterého Jan Pavel II. během své návštěvy na Ukrajině (2001) prohlásil za svatého.

Katedrála je postavena z cihly, průčelí je zakončené trojúhelníkovým štítem, ke kterému přiléhají věže s kuranty. První zvonice byly postaveny ze dřeva, ale v roce 1812

jedna z nich byla zničena bouří. Aby byl dodržen jednotný ansámbl stavby, byla zbouraná i druhá věž. Ale již v roce 1814 byly postaveny nové věže.

Interiér kostela je sjednocen ve stylu rokoka. Po obou stranách hlavního vstupu do chrámu jsou přidělané dvě plakety s nápisy „Kříž – ozdoba kostela, tvrzení pro věrné a smrt pro zlo“ a „Kříž – ochrance světa, pro krále jeho království a sláva pro anděly“. Pro nevidomé návštěvníky je v užhorodské pasáži Bati umístěný bronzový model katedrály.

Lípová alej

Na pravém břehu řeky Už se nachází nejdelší lípová alej v Evropě. Jelikož jsou zde vysazené lípy různých druhů, kvetou skoro celé léto. Alej se prostírá na Nábřeží Nezávislosti a Studentském Nábřeží. Lípy zde byly vysazené v roce 1928 Československými botaniky. V dobách, kdy se lípy vysazovaly (tehdy se nábřeží jmenovalo Nábřeží Roškovyča) nebylo záměrem vysázet nejdelší lípovou alej. Délka aleje je 2 km a 200 metrů. Podle pověstí pod jednou z líp je uschována kapsle se vzkazem pro budoucí generace, kterou sem umístili studenti, kteří pomáhali s výsadbou lip.

Park Šandora Petefi

Šandor Petefi byl maďarský básník, a politický aktivista. Zajímavostí je, že Užhorod se spisovateli vůbec nelíbil. Dokonce v jednom ze svých dopisů napsal „*A celkově Ungvar (maďarský název pro město) – je hnusné město – špinavé, neupravené, jako opilec, který spadnul do kaluže a celý umazaný, jde houpavým krokem domů*“¹⁰. Pravdou je, že Petefi nepoznal město z té nejlepší stránky.

Když 11 července 1847 přijel v noci do Užhorodu, ubytoval se na levém břehu řeky Už v hostinci „Černý orel“, zašel si na večeři a hned druhý den ráno odjel. Problémem však bylo to, že levý břeh řeky Už byl do XIX. století místem, kde žila městská chudina. Básník zůstal velice nespokojený, byl překvapen chudobou, ve které žili lidé.

¹⁰ ГИДАШ, Анатолий. *Шандор Петефи*. Перевела : Анна Краснова. Москва, „Молодая гвардия“, 1950.

Obyvatele města však brzo zapomněly na negativní pohled básníka na jejich město a v roce 1990 v jednom z místních parků, naproti budově základní školy byla otevřená socha Šandoru Petefi. Na místě hotelu „Černý orel“ byla postavena umělecká škola pro děti, ve které je koutek, věnovaný panu Petefi

Most pro pěší v Užhorodě

Tento most pro pěší spojuje levý a pravý břeh města. Na místě dnešního mostu se do roku 1893 nacházel jeho dřevěný předchůdce. Dřevěný most však byl na konci XIX. století smetený během velkých záplav. Na místě původního, dřevěného mostu byl tedy postavený nový, z kamene a metalové konstrukce. Délka mostu je okolo 100 m. Zajímavostí je, že v roce 1921 po tomto mostě (který tehdy nebyl pouze pro pěší) projel první autobus městské hromadné hromady v Užhorodě.

S Užhorodským mostem je spojeno pár pověstí. Mezi jednu ze zajímavějších patří ta, ve které se vypráví, že když člověk jde přes tento most, a něco si velmi přeje, tak se to určitě splní. Existuje také druhá verze kdy ten, kdo si něco přeje, by měl zadržet dech na jednom konci mostu a projít až na druhý konec a celou dobu si něco přát. Jestli to člověk zvládne, může si být jist, že se jeho přání v brzké době splní. Mezi nejnovější pověry spojené s mostem patří ta, kdy novomanžele zavěšují na most zámek se svými jmény, nebo tajnými přání a klíček vyhazují do řeky. Takový zámek symbolizuje jejich dlouhou a silnou lásku a vyhozený klíč má pár navždy udržet spolu.

Druhou novinkou spojenou s mostem pro pěší jsou malé sošky, které se začaly objevovat na zábradlí mostu. Mezi první patřil Mikuláš, který se na všechny usmívá a má za zády velký pytel (asi plný dárků). Druhou soškou je tzv. Užhorodský maják (v ruce má soška malý majáček, který každý večer opravdu svítí) nebo jinak nazývána Užhorodská Socha Svobody. Ta prý byla na zábradlí upevněná na počest Zakarpatského loďstva. Loďstvo zde ale nikdy neexistoval. Jediné, co vzdáleně připomíná loďstvo nebo něco podobného je každoroční soutěž plavidel, která se pořádá, aby se vyčistila řeka a její okolí. Pro výrobu plavidel se používá materiál, který soutěžící naleznou na březích řeky Už.

Mezi další „trpasličí obyvatele“ mostu patří voják Švejk. Ten se nachází na začátku Kyjevského nábřeží. Některé (méně vzdělaní obyvatele města) nazývají tuto

sošku Karslon (pohádková postavička). Umístění Švejka není náhodné. V zábradlí, na kterém sedí Švejk obkročmo, je pár děr, o kterých se říká, že jsou zde už od druhé světové války od nábojů. Zda to je nebo není pravda, neví nikdo. Zajímavým faktem je to, že Švejk měl navštívit Užhorod, ale k jeho návštěvě nikdy nedošlo. Je možné, že kdyby přeci jen Švejk přijel na návštěvu, nedocházelo by k omylům ohledně toho, či soška to je.

Poslední soškou, která se na zábradlí objevila, je soška maďarského skladatele Ference Lista. Podle nejnovějších zpráv od autora soch Mychajla Kolodka by se měly vedle skladatele objevit dvě nove sošky, a to sošky Toma a Jerryho. Důvodem je to, že v jednom z dílů zní právě Druhá Symfonie, kterou napsal právě List.

Co se týče vysvětlení autora, který se nechal inspirovat sousedním Polskem, kde takovéto sošky jsou po celé Wroclawi, tyto sošky vytvořil hlavně, aby potěšil obyvatel městečka

Náměstí Teatralná plošča

Náměstí Teatraljna plošča je součástí Užhorodu již 120 let. Od původní odpadní stoky se toto místo změnilo na jedno z nejfrekventovanějších míst Užhorodu. Aktivní stavba náměstí začala na počátku minulého století, kdy na náměstí začali s výstavbou hotelu „Korona“. Od té doby náměstí bylo vždy plné lidí. Vedle hotelu parkovali drožky, později z náměstí vyjížděly i autobusy. Během dalších let, byl uprostřed náměstí vysazen velký, kulatý záhon s okrasnými květinami, ale ten byl vzápětí vystřídán kašnou. Přesné datum vytvoření kašny není známo, ale předpokládá se, že byla nainstalovaná na počátku 60. let. Prý tato kašna byla první v Užhorodě, proto bylo oficiální otevření velice honosné. Nejhezčí prý byla kašna večer, když byla krásně nasvícená. Bohužel, během pár let zmizelo podsvícení, a potom zmizela i voda.

Po tom, co byla kašna přemístěna do nedalekého parku, bylo náměstí opět vydlážděno a bylo zde postaveno podium. Výstavba podia byla poslední změnou, kterou náměstí zažilo. Před pár lety byla provedena rekonstrukce domu na náměstí. Mezi poslední změny na náměstí patří také socha malíře Ihnatiju Roškovyču, která byla na náměstí namontovaná v roce 2012. Autorem sochy je M. Kolodko.

Užhorodská synagoga

Užhorodská synagoga se nachází nedaleko náměstí Teatraljna Plošča. Synagoga byla otevřena v roce 1910. Hlavními architekty synagogy byly rakousko-uherský architekti Ludwig Fester a Fridjes Feslo. Budova je postavena v romantickém stylu, který spojuje byzantské a marocké elementy¹¹. Po skončení druhé světové války synagoga předaná Užhorodský filharmonii (dnes Zakarpatské oblastní filharmonie) a národnímu sboru. Budova synagogy sloužila jako koncertní síň, je zde překrásná akustika. Veškerá židovská symbolika byla odstraněna. Za dob, kdy Ukrajina získala nezávislost, byla synagoga restaurovaná. Od té doby se vzhled synagogy zůstává pořád stejný.

Jezero Syněvir

Jezero Syněvir je největším jezerem na Zakarpatské Ukrajině. Jezero vzniklo před 10 000 lety ve výšce 989 metrů nad úrovní moře. Zaslouženě Syněvir patří mezi největší poklady Národního přírodního parku „Syněvir“. Jak již bylo řečeno dříve, jezero vzniklo před 10 000 lety jako následek masivního sesuvu půdy po velkém zemětřesení. Rozloha jezera je okolo 7 ha, největší hloubka je 22 metrů.

Uprostřed jezera se utvořil malý ostrůvek. Jezero s čistou, průhlednou vodou, a malým ostrovem uprostřed prý vypadá jako oko, proto se Syněviru přezdívá „Mořské oko“, „Modré oko“ nebo „Mořské oko Karpat“.

Národní přírodní park „Syněvir“ byl otevřen v roce 1989 pro uchování, obnovení a šetrné využití přírodních zdrojů a objektů, které mají zvláštní vědecký a estetický význam. Rozloha přírodního parku je okolo 41 000 ha. Součástí Národního parku je také Muzeum plavení dříví a Muzeum Koločavy.

Zajímavostí je, že v Koločavě může český turista navštívit i muzeum Ivana Olbrachta. Je to spojeno s tím, že veškeré dění Olbrachtova Nikoly Šohaje Loupežníka probíhá právě v Koločavě.

¹¹ КОБАЛЬ, Йосип. *Ужгород відомий та невідомий*. Львів, Світ, 2008, 196 с. ISBN 978-966-603-555-7

Legenda o jezeře Syněvir

Na břehu jezera Syněvir se nachází sousoší „Synj i Vir“. Podle legendy před mnoha a mnoha lety patřilo jezero a země okolo bohatému pánovi. Jeho žena umřela a zanechala ho s jedinou dcerou, kterou pojmenovala Synj (v ukrajinském jazyce by se dalo přeložit jako „modř“). Důvodem bylo to, že holčička měla nádherné modré oči. Když Synj dospěla, byla nejkrásnější dívkou široko-daleko a její otec byl na ní náležitě pyšný. Jednou se otec chystal do hor na kontrolu práce svých poddaných a Synj se rozhodla, že pojede s otcem. Když otec kontroloval práci podřízených, Synj se šla projít na nedalekou louku, kde uslyšela krásnou hudbu flétny. Na flétnu hrál mladý pastýř Vir. Když se mladí lidé setkali pohledy, hned se do sebe zamilovali. Od toho dne se oba scházely a plánovali společnou budoucnost. Problémem však bylo, že otec neschvaloval lásku Synje a Vira, a zakázal dceři vídat se s mladým pastýřem. Synj však otce neposlechla a scházela se s Virem dál. Otec se rozhodl zabit Vira a nařídil svým poddaným, aby na mladého muže shodily velký balvan. Když mladá Synj zjistila, že její milý už nežije, přiběhla ke kamení, který zabil Vira, a začala brečet. Prý brečela tak dlouho, až kolem kamene vzniklo jezero, které je čisté jako slza a voda je zde tak modrá, jako oči Synje. Aby spojil mladé lidi na celý život, jezero pojmenovali Synjevír.

Zakarpatská kuchyně, jako nedílná část zájezdu

Během pobytu v Užhorodu, budou mít návštěvníci možnost navštívit jedny z nejlepších restaurací a kaváren ve městě.

Restaurace „Vertep“

Jedna se o restauraci, která se nachází přímo v centru města. Interiér restaurace napodobuje Zakarpatskou vesničku, obsluha je obléknuta do dobových krojů. V jídelním lístku návštěvníci najdou typickou ukrajinskou a zakarpatskou kuchyni – bograč (zeleninová polevka vařená na ohni, podávána v chlebu), dranyky (bramboráky s houbami), varenyky (taštičky s těsta plněné bramborami/zelím), domácí víno.

Restaurace „Hospoda“

Jedna z novějších restaurací v Užhorodě. Velmi oblíbená obyvateli města, má velmi kladné ohlasy. Jedná se o rodinný podnik, kde je velmi hezká atmosféra a příjemná obsluha. Na jídelním lístku najdeme: Užhorodskou sýrovou polévku, bograč, telecí maso.

Restaurace „Deca u notarja“

Další ze stylových ukrajinských restaurací. Jedná se spíše o krčmu-muzeum, která je zaměřena na zakarpatský humor. Restaurace byla otevřena v roce 1995. Název znamená v překladu „100 gramů (nejspíše vodky) u advokáta“, protože restaurace se nachází v domě, kde kdysi žil advokát. V restauraci se dva krát do roka probíhají dva festivaly: „Karpatjskyj slovoblud“ a „Šachmatnyj Decyk“. Na jídelním lístku návštěvník najde jídla maďarské, ukrajinské a zakarpatské kuchyně.

Cukrárna „Lvivsjka majsternja šokoladu“

Tato cukrárna byla původně otevřena ve Lvově. Jelikož pro výrobu čokolády a čokoládových výrobků se používá tajná receptura, stalo se toto místo hodně oblíbeným mezi obyvateli Lvova. Jelikož sláva této čokoládovny se rozletěla po celé Ukrajině, začali otevírat nové pobočky. V čokoládovně se pořádají workshopy, a vaří se výborná káva.

Restaurace „Žyva voda“, Mižhirja

Typická ukrajinská restaurace, sál pro 80 lidí. Typický jídelníček pro tuto restauraci je šašlik – špízy, dělají se na speciálním grilu.

Příklad zájezdu do Užhorodu na 4 dny a 3 noci:

1. den	07:00 Příjezd do Užhorodu, transfer do hotelu „Inturyst Zakarpattja“ 07:30 Ubytování v hotelu 08:00 Snídaně 10:00 Setkání s průvodcem, informativní schůzka v hale hotelu 11:00 Přesun do centra města (pěšky) 11:30 Park Šandora Petefi, výklad 12:00 Přesun na oběd do restaurace „Vertep“ 14:00 Přesun ke katedrále Povýšení Svatého Kříže
--------	--

	<p>15:00 Procházka na Zámkové hoře k zámku</p> <p>15:30 Prohlídka Užhorodského zámku</p> <p>16:45 Přesun do autobusu, transfer do centra měst</p> <p>17:00 Večeře v restauraci „Hospoda“</p> <p>19:00 Návrat do hotelu</p>
2. den	<p>08:00 Snídaně</p> <p>09:00 Informativní schůzka s průvodcem</p> <p>10:00 Přesun do centra města na náměstí Teatralná Plošča, procházka lípovou alejí</p> <p>10:30 Zastávka u památníku T. G. Masaryka, výklad o spolupráci Klubu českých turistů se Zakarpatskou Ukrajinou</p> <p>11:30 Návrat na náměstí Teatralná Plošča, prohlídka mostu pro pěší, prohlídka sošek</p> <p>12: 00 Oběd v restauraci „Deca u notarja“</p> <p>14:00 Přesun do autobusu, transfer do muzea Zakarpatské architektury a života a Zakarpatského oblastního historického muzea</p> <p>17:00 Přesun do autobusu, transfer do města, volný program</p>
3. den	<p>08:00 Snídaně</p> <p>09:00 Schůzka s průvodcem, přesun do autobusu, transfer do Národního přírodního parku Syněvir</p> <p>12:00 Zastávka v Mižhirji v restauraci „Žyva voda“, ochutnávka šašlika</p> <p>14:00 Příjezd do Národního přírodního parku</p> <p>15:00 Prohlídka Národního parku a okolí jezera; návštěvník si může sám vybrat, který muzeum navštíví (doporučujeme „Česka Koločava“)</p> <p>17:00 Večeře v Koločavě, ochutnávka typického jídla pelmene nebo varenyky</p> <p>18:30 Transfer autobusem na hotel</p> <p>20:30 Příjezd na hotel</p>

4. den	<p>08:00 Snídaně</p> <p>09:00 Odhlášení z hotelu</p> <p>10:00 Procházka do centra města přes pěší zonu „Prospekt“, procházka lipovou alejí</p> <p>10:45 Návštěva cukrárny „Lvivska šokoladna majsterna“, krátký workshop</p> <p>11:15 Ochutnávka kávy, podle přání se Zakarpatským koňakem</p> <p>12:15 Prohlídka Užhorodské synagogy</p> <p>13:00 Přesun do pěší zóny „Hirčyčne zerno“, volný program - nákupy suvenýrů, oběd</p> <p>16:00 Transfer na autobusové nádraží</p>
--------	--

Závěr

Zakarpatská Ukrajina byla vždy křižovatkou mezi Ukrajinou a Evropou. Bohaté přírodní, kulturní, historické a etnické zdroje dělají ze Zakarpatské Ukrajiny jednu z nejvíce zajímavých destinací pro cestovní ruch. Velkou škodou ale je, že vláda Ukrajiny se dlouho nezaměřovala na podporu rozvoje cestovního ruchu. Je nutné dodat, že ještě před pár lety neexistoval žádný samostatný zákon, týkající se cestovního ruchu na Ukrajině.

Během posledních pár let odvětví cestovního ruchu na Zakarpatské Ukrajině se začalo pomalu vyvíjet. Pravdou je, že pro region Zakarpatské Ukrajiny, představují cestovní ruch obnovení a zlepšení ekonomické situace (zemědělská sféra, a sféra výroby v oblasti se bohužel rapidně zhoršila). Proto, nezbytným krokem pro podporu a urychlení zlepšení cestovního ruchu je výstavba ubytovacích jednotek a zařízení poskytujících turistické služby nejen ve velkých městech, ale také i vesnicích. Právě ekologický turismus má jeden z největších potenciálů zde, na území Zakarpatské Ukrajiny. Rozvoj cestovního ruchu sebou však přináší i negativní dopady na životní prostředí. Proto by se vláda měla snažit o udržitelný rozvoj cestovního ruchu, aby jedinečné kulturní i přírodní bohatství zůstalo zachováno i pro další generace.

BIBLIOGRAFIE

- Заставецька, О.В. , Заставецький Б. І. , Дітчук І.Л. , Ткач Д.В. *Географія Закарпатської області* Навч. посіб для учнів 8-9 кл. 1996, - 96 с.
- Заставний, Ф.Д. *Географія України, Світ* – 1994, - 427 с.
- Кобаль, Йосип. *Ужгород – відомий та невідомий*. Львів: Світ, 2008, 196 с. ISBN 978-966-603-555-7
- Про підтримку розвитку туризму в Україні:Указ Президента України від 02.03.2001 № 127/2001 // Уряд. кур'єр.- 2001 – 14 березня
- Басараб, Михайло., Браславець, Віктор. *Закарпатський музей народної архітектури та побуту* , Видавництво „Спектраль“, 2006, ISBN: 966-7781-17-8
- Басараб, Михайло., Браславець, Віктор. *Закарпаття*. Видавництво „Спектраль“, ISBN: 966-7781-17-8
- Pop, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Ukrajiny*. Vydal: Libri, 2005. ISBN: 80-7277-237-6
- Vlach, Tomáš, *Karpatští zbojníci a patriot*. Týden. 2014, ročník XXI, č. 44, s. 60 – 62. ISSN 1210-9940
- Mathauserová, Světlana. *Cesty a křižovatky – Podkarpatská Rus, Morava, Čechy*. Vydal: Vřeh, ISBN: 9788026010593
- ГИДАШ, Анатолий. *Шандор Петефи*. Перевела : Анна Краснова. Москва, „Молодая гвардия“, 1950.

Internetové zdroje

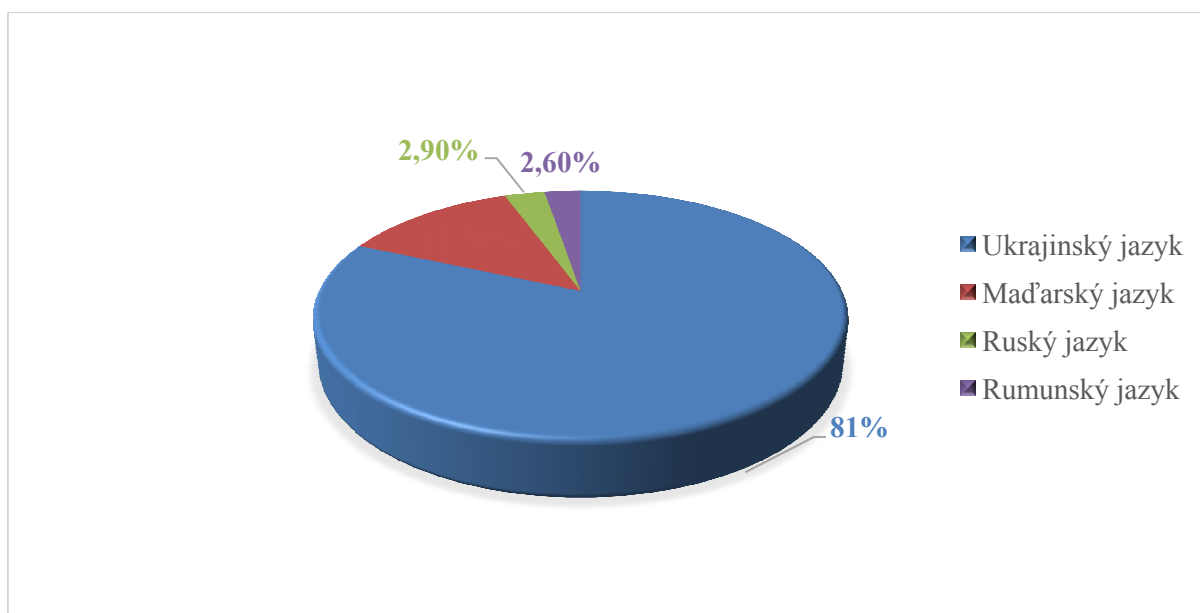
3. *Закарпаттячко* [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z <http://zakarpattyachko.com.ua/7chudes/dolynanarcysiv>
4. *Імсу-Закарпаття* [online]. 2013 [cit. 2014-12-15]. Dostupné z: <http://imsu-zakarpattja.com/mista-i-sela-zakarpatskoi-oblasti/tjachivskyj-rajon/solotvyna.html>
5. *ШИПІТ - КРАЇНА, ДЕ НОЧУЄ СОНЦЕ* [online]. 2012 [cit. 2015-03-17]. Dostupné z : <http://vk.com/shipot>
6. *Flash mob* [online]. 2015 [cit. 2015-04-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Flash_mob
9. *Україна Incognita, ЗУБАЧ, Василь. Привиди Ужгородського замку* [online] 1996 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://incognita.day.kiev.ua/pruvudu-zamky.html>

Přílohy

Příloha A: Rozdělení Ukrajiny na oblasti

Název oblasti	Rozloha oblasti (km ²)
1. AR Krym	26 081
2. Vinnycká oblast	26 513
3. Volyňská oblast	20 144
4. Dněpropetrovská oblast	31 974
5. Doněcká oblast	26 517
6. Žytomyrská oblast	29 832
7. Zakarpatská oblast	12 777
8. Záporožská oblast	27 180
9. Ivanofrankivská oblast	13 928
10. Kyjevská oblast	28 131
11. Kirovohradská oblast	24 588
12. Luhanská oblast	26 684
13. Lvovská oblast	21 833
14. Mykolajivská oblast	24 598
15. Oděská oblast	33 310
16. Poltavská oblast	28 748
17. Rovenská oblast	20 047
18. Sumská oblast	23 834
19. Ternopilská oblast	13 823
20. Charkovská oblast	31 415
21. Chersonská oblast	28 461
22. Chmelnycká oblast	20 645
23. Čerkaská oblast	20 900
24. Černoviská oblast	8097
25. Černihovská oblast	31 865
26. Kyjev	839
27. Sevastopol	864

Příloha B: Graf „Jazyky na Zakarpatské Ukrajině“

Resumé

Bakalářská práce popisuje skrytý turistický potenciál na území Zakarpatské Ukrajiny. Stejně jako v jiných oblastech Ukrajiny, i zde ovlivnily vývoj turismu historické události, významné osobnosti a celková politická situace. V dějinách Zakarpatské Ukrajiny se setkáváme s mnoha bitvami, občanskými válkami a dlouholetým obsazením území. Kvůli všem těmto událostem, rozvoj cestovního ruchu zde probíhal pomaleji a v některých historických obdobích skoro zcela zanikl.

Po dlouhá leta nebyl cestovní ruch vnímán jako seriózní a důležitá součást ekonomiky Zakarpatské Ukrajiny. Mezi nejaktuálnější problémy dnešního cestovního ruchu Zakarpatské Ukrajiny patří velký rozdíl mezi poměrem ceny a nabízené kvality služeb. Dalším výrazným problémem je špatná pověst Zakarpatské Ukrajiny.

Je možné říci, že v poslední době se Ukrajinská vláda snaží podporovat cestovní ruch ve všech oblastech Ukrajiny, ale tato podpora není pořád dostačující. Objevují se nové turistické produkty, jako například wellness-pobyty, které dříve nebyly v Ukrajině obvyklé.

Zakarpatská Ukrajina patří mezi perspektivní destinace, která má co nabídnout světovému cestovnímu ruchu. Ve spojení s politickou situací na Ukrajině je těžké říci, kdy se cestovní ruch dostane do popředí ekonomické sféry Ukrajiny.

Resumé

This bachelor thesis describes the hidden potential of tourism in the Transcarpathian Ukraine. As in other Ukrainian regions, development of Transcarpathian tourism is affected by historical events, famous persons and overall political situation. In the deep history of Transcarpathian Ukraine we meet many battles, civil wars and longstanding occupation of the territory. Due to all this events, development of tourism developed really slowly and even in some historical periods has almost disappeared.

For years tourism was not perceived as a serious and important part of the Transcarpathian's economy. Among the most recent problems in today's tourism belong big difference between the ratio of price and quality of services, which are offered. Another significant problem is bad reputation of Transcarpathian Ukraine.

It is possible to say that recently Ukrainian government is trying to promote tourism in all Ukrainian regions, but this support is not always sufficient. Appears new tourist products, such as wellness programs, which were not previously usual in Ukraine.

Transcarpathian Ukraine belongs to destination which has something to offer to the world tourism. In connection with the political situation in Ukraine it is hard to say when the tourism will be as important for economic sphere as another industries are.

Fotografie

Výlet pořádaný jedním ze Zakarpatských turistických klubů, který vznikl díky Klubu Československých turistů; Zdroj: domácí archiv

Informativní tabule v Mižhirji; Zdroj: domácí archiv

Informativní tabule „Syněvir“; Zdroj: domácí archiv